

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто таку форму організації інноваційного розвитку економіки, як індустріальний парк. Проаналізовано поточний стан, фактори, які уповільнюють розвиток індустріальних парків в Україні. Розроблені рекомендації щодо стимулювання розбудови мережі індустріальних парків, а також підвищення ефективності їх функціонування.

Ключові слова: індустріальний парк; інноваційна економіка; інноваційний розвиток; підприємства; організаційні форми.

Постановка проблеми. Спад в економіці України протягом останніх років, а також проблема тотальної зношеності основних засобів українських підприємств потребують пошуку способів одночасно покращити економічну ситуацію в країні й здатних стимулювати технологічне оновлення українських підприємств. Один з таких методів – це створення індустріальних парків, що дозволяє вести реальний бізнес та інвестувати кошти у нові технології на більш сприятливих умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інноваційного розвитку та шляхи їх вирішення, в тому числі й за рахунок створення нових форм організації інноваційної діяльності, досліджували в своїх працях такі науковці, як Геєць В., Добрева Н., Асаул А., Гальчинська Н., Новіков А., Приходько, Селіванов А., Федулова Л. та ін.

Виділення раніше невирішених частин загальної проблеми. У зв'язку з фактичною відсутністю індустріальних парків в Україні, незважаючи на багаторічні спроби їх створення, є необхідність подальших досліджень у даному напрямку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз індустріального парку, як однієї з форм організації інноваційного розвитку в Україні та розробка рекомендацій щодо стимулювання розбудови мережі індустріальних парків.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід розбудови мережі індустріальних парків доводить, що це позитивно впливає на економіку та сприяє технічній модернізації промисловості. На сьогодні загальний рівень зносу основних фондів в економіці України становить понад 70 %, що робить економіку не конкурентоздатною на світових ринках [1].

Компанії, які працюють в індустріальних парках використовують сучасні технології з вищою продук-

тивністю праці та мають можливість виробляти продукцію більш високої якості. Процес організації промислових парків створює умови для співпраці вітчизняних підприємств з іноземними суб'єктами господарювання, таким чином справляючи позитивний вплив на світову конкурентоспроможність України. Створюючи нові робочі місця для країни, індустріальні парки сприяють вирішенню проблеми безробіття та підвищують таким чином добробут населення.

Через воєнний конфлікт на сході України велика кількість потужних підприємств була фізично знищена. Розбудова індустріальних парків допоможе відбудувати промисловість та інфраструктуру в зруйнованих війною регіонах.

На сьогодні створено більше 20 000 промислових парків по всьому світу. Найбільше їх у США – понад 400. У Німеччині – більше 200, в Туреччині понад 260, навіть у В'єтнамі більше ніж 200. Розповсюдженість індустріальних парків зумовлена такими факторами:

а) стимулюють інвестиційну активність, особливо щодо виробництва високотехнологічної продукції;

б) приваблюють іноземних інвесторів з дешевшим капіталом;

в) дозволяють покращувати екологію та естетику міст через очищення міст від заводів та фабрик [3].

Ефективність індустріальних парків як механізмів стимулювання розвитку економіки визначається такими аспектами, як механізм володіння, механізм контролю, а також система пільг.

В Україні процес формування індустріальних парків офіційно був розпочатий з розробки Кабміном у 2006 р. документа: “Концепція створення індустріальних (промислових) парків” [8]. Концепція передбачала поетапний розвиток. Перший етап (2006–7 рр.) передбачав розробку нормативно-правової бази та

визначення перспективних територій для розміщення індустріальних парків. На другому етапі (2008–10 рр.) передбачалось реалізувати пілотні проекти. На третьому етапі (починаючи з 2009 р.) передбачалось усунення недоліків та створення мережі індустріальних парків у різних регіонах. Фактично, план виконаним був лише частково, а закон «Про індустріальні парки» був прийнятий аж у 2012 р.

Відсутність законодавчої основи для реальної роботи індустріальних парків, які були створені за пілотними проектами призводила до того, що їх діяльність була лише на папері. До таких проектів відносяться парки: "Щолкінський", "Черляни", "Рогань", які тільки недавно почали практичну діяльність, але які, на жаль, обмежуються наданням інформаційних консультацій, а не промисловим виробництвом.

В той же час на регіональному рівні були прийняті програми з розвитку індустріальних парків та було обіцяне державне фінансування, однак ніякого реального фінансування не відбулося.

У Законі України "Про індустріальні парки" зазначено, що індустріальний парк - це визначена ініціатором відповідно до містобудівної документації та облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку [7].

Ініціатором індустріального парку є держава, приватні інвестори, місцева влада та інші. Для країн східної Європи: Угорщина, Словаччина, Польща, характерним є, що ініціатором створення парків є муніципалітет.

Термін створення індустріального парку повинен бути не менше ніж на 30 років. А земельна ділянка, по-перше, бути від 15 до 700 га, а по-друге, повинна мати статус придатної для промислового використання.

Безпосередньо управління має здійснювати спеціальна керуюча компанія, яка орендує землю, передає її у суборенду під забудову учасникам індустріального парку. Вибір керуючої компанії проводиться на конкурентних засадах. Перед початком побудови індустріального парку ініціатор має представити затверджену владою концепцію.

Розрізняють такі форми державної підтримки розбудови мережі індустріальних парків:

1. Спів-фінансування інвестиційних проектів: прямо чи за допомогою пільгового кредиту.

2. Непряме зниження витрат: забезпечення захисту інтелектуальної власності, надання вільного доступу до транспортної інфраструктури.

3. Фіскальні пільги: зниження ставок, податкові канікули, звільнення від митних зборів на придбання обладнання, пом'якшення вимог щодо обов'язкового продажу валютної виручки.

4 жовтня 2016 року Верховна рада України ухвалила проект Закону «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустріальні парки». Цим законом передбачається терміном на 10 років зменшити ставку податком на прибуток для індустріальних парків: перші п'ять років – 0 %, наступні п'ять років – за ставкою вдвічі меншою. В той же час, думки політичних партій розділились. Так, фракція «Батьківщина» заявила, що законопроект має відверто лобістський характер і його розроблено задля бізнес-преференцій для певних галузей економіки, бо він створює різні умови оподаткування [9].

Цікаво, що наприклад в Естонії, індустріальні парки звільнені не тільки від податку на прибуток, а й від ПДФО.

У табл. 1 наведені дані про індустріальні (промислові) парки, які внесені до державного Реєстру індустріальних (промислових) парків України (станом на 27.10 2016 р.).

Таблиця 1

Індустріальні (промислові) парки України

№	Назва, місце розташування	Площа, га	Кількість робочих місць	Плановий обсяг інвестицій	Види діяльності
1	«Долина», м. Долина, Івано-Франківська обл.	29,4	2000	400 млн. грн	Електроніка, харчова промисловість, переробка деревини, логістика.
2	«Славута», м. Славута, Хмельницька обл.	50	500	немає даних	Металообробка; виробництво будівельної продукції; деревообробна промисловість; обробка тваринних продуктів; текстильне виробництво.
3	«Рясне-2», м. Львів	23,9	500-2500	100 млн. дол. США	Целюлозно-паперова промисловість, видавнича справа, виробництво гумових та пластмасових виробів.
4	«Коростень», м. Коростень, Житомирська обл.	42,2	350	160,8 млн. дол. США	Автомобілебудування, електроніка, виробництво меблевих плит МДФ
5	«Соломоново»,	66,2	5400	530,2 млн. грн	Машинобудування

	м.Соломоново, Закарпатська обл.				
6	«Свема», м. Шостка, Сумська обл.	92	2000	9 млн. дол. США	Хімічна промисловість
7	«Перший український індустріальний парк», с.Велика Димерка, Київська обл.	105	2000	1,87 млн. дол. США	Харчове, фармацевтичне, меблеве, поліграфічне виробництво
8	«Bionic Hill», м. Київ	147	35000	4,45 млрд. грн.	Енергоефективність
9	«iPark», с. Визирка, Одеська обл.	500	1195	500 млн. грн.	Приладобудівна, нафтохімічна промисловість, робо- тотехніка.
10	«Кривбас», м. Кри- вий Ріг, Дніпропет- ровська обл.	34	2250	250 млн. грн.	Машинобудування, виготовлення будматеріалів
11	«Гростянець-кий», м. Гростянець, Сум- ська обл.	41	500	170 млн. дол. США	Логістика
12	«Центральний», м. Кременчук, Пол- тавська обл.	168,6	3555	422 млн. дол. США	Машинобудування, логістика, IT- технології та електроніка, малий та середній бізнес, альтернатив- на енергетика та машинобудування.
13	«Мироцьке», с. Мироцьке, Київ- ська обл.	33,67	немає даних	немає даних	Промисловість будівельних матеріалів; деревообро- бна промисловість; легка промисловість; харчова промисловість; приладобудування; альтернативна енергетика; матеріально технічне постачання та збут; промисловість засобів обчислювальної техні- ки; інформаційно-обчислювальне обслуговування; наука і наукове обслуговування; електротехнічна промисловість; тощо.
14	«Вінницький», м. Вінниця	60,70	1500	300 млн. дол. США	Завод холодильного обладнання корпорації UBC Group
15	«Житомир-СХІД», м. Житомир	24,73	понад 90	понад 5 млн.Євро	Виготовлення фасадних плит з пінопласту та упако- вки для побутової техніки та ін. види бізнесу.

Джерело: складено авторами за [5]

Аналіз діяльності парків, зазначених у табл. 1 показав, що до тих парків, де хоч якесь підприємство реально працює, відноситься менше половини. Серед них: парк «Коростень», в якому працює завод з виробництва меблевих плит, парк «Соломоново» на Закарпатті, де збирають автомобілі Skoda та інші.

Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України зазначає, що жоден індустріальний парк в Україні нормально так і не запрацював. В той же час, як у Росії вже працює – 51 парк та 153 – будуються. Реалізація всіх 33 проектів парків в Україні могла б створити близько 80 тис. нових робочих місць [10].

Варто зазначити, що згідно з законодавством, індустріальний парк може бути включений до Реєстру індустріальних парків за умови, що на час включення у його межах відсутній цілісний майновий комплекс, що дає змогу здійснювати виробництво продукції [7]. Тобто працюючі підприємства не можуть створити на своїй базі індустріальний парк та отримувати податкові пільги. Це лише стосується абсолютно нових підприємств. Така норма закону покликана нівелювати ризик використання парків як офшорних зон, але в

той же час зводить нанівець перспективи модернізації існуючих підприємств України.

За законом також з метою державної підтримки створення та функціонування індустріальних парків можуть надаватись безвідсоткові кредити (позики), цільове фінансування на безповоротній основі для облаштування індустріальних парків [7]. Але це лише за умови, якщо це буде передбачено в Державному бюджеті на поточний рік та за наявності коштів, яких в Україні хронічно немає.

Аналіз даних з Реєстру показав також, що ініціаторами створення таких парків були в більшості випадків місцеві органи влади. Можливо саме через це й низька ефективність їх створення, адже на відміну від Чехії чи Польщі, місцеві органи влади в Україні працюють дуже погано та не вміють вести бізнес, а також у них постійно немає коштів. В той же час це свідчить про бажання місцевої влади розвивати свої регіони та тісно співпрацювати з інноваційним бізнесом. Також не важко помітити, що деякі парки намагаються охопити багато галузей одночасно, не виділяючи якусь конкретну спеціалізацію.

В Україні було створено Асоціацію індустріальних парків України, метою діяльності якої є представлен-

ня інтересів ініціаторів, керуючих компаній та учасників індустріальних парків під час їх взаємовідносин з органами влади та іноземними інвесторами.

В межах Асоціації у Черкаській області планується створити аграрно-індустріальний парк. За словами голови облдержадміністрації Черкаської області, регіон щороку експортує мільйони тон зерна. Створення такого парку дозволить експортувати не сировину, а готову продукцію, яка має вищу додану вартість [4].

На цей час триває робота над перспективами створення транскордонних індустріальних парків в Україні, які б могли поєднати в своїх межах підприємства України та країн ЄС. Так, наприклад, ведуться розробки документації щодо створення парку «Берег-Карпати» з обсягом інвестицій до 10 млн.Євро. Такі парки можуть прискорити інтеграцію України в ЄС, допоможуть залучати закордонні інвестиції, а також розширити доступ для вітчизняної продукції на ринки країн ЄС.

До відомих транскордонних парків в Європі відносяться німецько-голландський транскордонний парк біотехнологій (місто Твенте), німецько-голландський парк, створений на базі ТНК «Ос» і «Nedcar» (місто Венло), бельгійсько-голландський «Долина Доммел», португальсько-іспанський автомобільний та інші [6].

До основних причин невдалої розбудови індустріальних парків в Україні можна віднести такі:

- несприятливість бізнесового клімату через військовий конфлікт на Донбасі та ситуацію в АР Крим;
- нерозвиненість інфраструктури;
- відсутність реальної підтримки з боку держави;
- неготовність місцевих органів влади та бізнесу до реальної співпраці;
- низький рівень захисту інтелектуальної власності;
- прогалини у законодавстві щодо транскордонних індустріальних парків;
- нестабільність умов ведення бізнесу в країні тощо.

Таким чином з метою розвитку такої форми організації інноваційного розвитку як індустріальний парк, необхідно:

- 1) Істотне поліпшення інвестиційного клімату. Без цього не варто очікувати великих інвестицій.
- 2) Зупинка економічного спаду та стабілізація державного бюджету, який міг би собі дозволити надавати перевагу індустріальним паркам.

3) Продовження процесів децентралізації та водночас поліпшення контролю, щоб підвищити мотивацію місцевих органів до співпраці з бізнесом.

4) Внесення відповідних законодавчих коректив до Закону України "Про індустріальні парки" з метою регулювання проблемних питань.

5) Покращення інноваційної інфраструктури, в тому числі шляхом залучення міжнародних організацій.

6) Розробка податкових і кредитних механізмів стимулювання, а також способів контролю щодо надання фіскальних пільг учасникам індустріальних парків та цільового використання коштів.

7) Полегшення доступу до пільгових кредитів на впровадження інноваційних технологій, особливо енергозберігаючих.

8) Продовження боротьби з корупцією та спрощення процедури створення індустріальних парків.

Висновки і рекомендації для подальших досліджень. Індустріальні парки це не лише окремі приклади у розвинутих країнах, а й невід'ємна частина економік, що розвиваються. Держава використовує їх як механізм стимулювання інвестиційної активності, розвитку промисловості, вирішення проблем безробіття та вирівнювання розвитку регіонів. Таким чином, розвиток індустріальних парків є перспективною та економічно вигідною справою для населення, підприємств, і держави.

У більшості регіонів України вже створено індустріальні парки, однак далеко не всі успішно працюють. Найвні проблеми, головним чином, потребують вирішення на державному рівні. Серед них: удосконалення державного регулювання процесу функціонування індустріальних парків, у тому числі, транскордонних; використання дієвих механізмів формування необхідної інфраструктури (наприклад, державно-приватне партнерство); розробка системи податкових та кредитних стимулів для учасників індустріальних парків тощо.

Подальшого дослідження потребує врегулювання питань, пов'язаних з можливим порушенням конкуренції в результаті надання певних податкових пільг; забезпечення моніторингу та оцінки промислових парків, в тому числі екологічні наслідки діяльності учасників парків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агенція Місцевого Економічного Розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : amer.org.ua/industrialnij-park/strategichnij-plan-rozvitku
2. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень «Напрями удосконалення політики стимулювання розвитку індустріальних парків в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/1734/
3. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень «Щодо механізмів запровадження індустріальних парків в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua/articles/509/
4. Асоціація індустріальних парків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ainpu.com.ua
5. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b7c98e95-35ef-4e4b-a61288a0404ac6d2&title=InformatsiiaProIndustrialni-promislovi-Parki-VkliucheniDoRestruIndustrialnikh-promislovikh-Parkiv>; Індустріальні парки в регіонах України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukproject.gov.ua/page/%D1%96ndustrialni-parki-v-regionakh-ukraini>; «Долина зелених інновацій» [Електронний ресурс] // ECO-invest – 2013. – Режим доступу : http://www.eco-invest.org.ua/ua/present/prez28.htm#_U9tiRGM_nIU; Індустріальний парк «Соломоново» [Електронний ресурс] // Сезпарксервіс. – Режим доступу : http://www.sezparkservice.com/sps_ua/cezparkservis/iindustrial_nij_park/.

6. Добрева Н. Ф. Основні напрями розвитку транскордонних кластерів в Україні [Електронний ресурс] / Н.Ф. Добрева // Ефективність державного управління України. – 2013. – № 34 С. 246–253. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../sgiiirbis_64.exe.
7. Закон України від 21.06.2012 № 5018-VII «Про індустриальні парки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5018-17.
8. Концепція створення індустриальних (промислових) парків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon0.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D1%80
9. Кучерява О. Індустриальні парки: залучення інвестицій чи податкові діри? / О. Кучерява // Голос України. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.golos.com.ua/article/277112
10. Презентація Національного проекту Індустриальні парки України Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : investcenter.km.ua/images/stories/pdf/industrial%20parks.pdf
11. Федулова Л. І. Напрями розвитку індустриальних парків щодо реалізації інноваційного потенціалу регіонів України [Електронний ресурс] / Л. І. Федулова // Економіка інновацій. – 2013. – № 53. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../sgiiirbis_64.exe?

**И. Г. Яненко,
А. В. Андреев,**

Черноморский национальный университет
им. Петра Могилы,
г. Николаев, Украина

ОСОБЕННОСТИ СОЗДАНИЯ И РАЗВИТИЯ ИНДУСТРИАЛЬНЫХ ПАРКОВ В УКРАИНЕ

В статье рассмотрены такую форму организации инновационного развития экономики, как индустриальный парк. Проанализированы факторы, которые замедляют развитие индустриальных парков в Украине. Разработаны рекомендации по стимулированию развития сети индустриальных парков, а также повышения эффективности их функционирования.

Ключевые слова: индустриальный парк; инновационная экономика; инновационное развитие; предприятия; организационные формы.

**I. G. Ianenkova,
O. V. Andreev,**

Petro Mohyla Black Sea National University,
Mykolayiv, Ukraine

FEATURES OF CREATION OF INDUSTRIAL PARKS IN UKRAINE

The study was designated the role of industrial parks in the development of industry and economy as a whole, as a basis for improving their competitiveness. Analysis of industrial parks in the territory of Ukraine and abroad was conducted. It was determined the importance and necessity of industrial parks in the creation of attractive conditions for investing companies. The recommendations on development of industrial parks net and effectiveness of its functioning are worked out.

Key words: industrial park; innovative economy; innovative development; enterprise; organizational forms.

Рецензенти: **Великий Ю. В.**, д. е. н., професор;
Навроцький С. А., д. е. н., професор.